

УДК 378.011.3 – 051:78]:39:008

ДЖУМЕЛЯ А. З.

*викладач факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ПЛАСТИЧНОГО ІНТОНУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА ХОРЕОГРАФІЇ

У статті розглянуто результати введення методики формування пластичного інтонування майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Автором здійснений розгляд етапів формування пластичного інтонування у майбутніх учителів музики та хореографії, а саме: настановчо-орієнтаційний, аналітико-рефлексивний, усвідомлено-поглиблений. Відповідно до визначених структурних компонентів пластичного інтонування (ціннісно-смысловий, акустично-фізіологічний, фахово-компетентісний, творчо-результативний) окреслено мету, зміст етапів формування пластичного інтонування майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії та критерії сформованості зазначених компонентів. Надано основні позиції аналізу досліджуваного феномену в контексті отриманих даних в результаті проведеної комп'ютерної діагностики та окремих методів математичної статистики.

Ключові слова: пластичне інтонування, майбутній вчитель музики та хореографії.

В умовах модернізації сучасної системи освіти в Україні актуальною залишається проблема формування творчої особистості, вона є предметом постійної уваги вітчизняних і зарубіжних філософів, психологів і педагогів. Стратегію модернізації освіти визначають інноваційний розвиток, гуманізація навчання, зорієнтованість його змісту на цінності людиноцентризму. Завданням вищої школи постає підготувати висококваліфікованого вчителя музики та хореографії здатного використовувати фахові знання для цілеспрямованого музично-естетичного розвитку школярів. Проблема взаємозв'язку музики з рухами та пластикою завжди була актуальною для дослідників, які пластичне інтонування розуміють як вид художнього виконання музики зі співом та музичним супроводом. Сьогодні важливо розглядати дану проблему з урахуванням мислення сучасних школярів, їх навчальних потреб та інтересів, розвитку сучасної інформаційної техніки, сучасних педагогічних технологій.

Багато поколінь педагоги-дослідники визнавали провідну роль музичної освіти в процесі художньо-творчого становлення особистості, що прослідковується в працях Б. Асаф'єва, Ю. Алієва, Г. Когана, Л. Баренбойм, Д. Кабалевського, С. Шацького та інших. Чимало праць питанням впливу музичної освіти на розвиток творчих здібностей та загальної творчої активності особистості присвятили відомі психологи Г. Альтшуллер, Л. Вигот-

ський, О. Леонт'єв, А. Лурій, С. Рубінштейн, Б. Теплов та ін. Вирішенню проблем фахової та методичної підготовки майбутніх учителів музики та хореографії присвячено праці О. Апраксіної, Л. Арчажникової, Г. Дідич, Л. Коваль, Л. Матвеевої, І. Немикіної, Г. Ніколаї, О. Олексюк, В. Орлова, О. Отич, О. Ростовського, О. Щолокової та інших.

Мета статті – розглянути результати впровадження методично-організаційної системи формування пластичного інтонування майбутніх учителів музики та хореографії.

Основне призначення вчителя музичного мистецтва постає у сприянні формування в учнів загальної культури, оволодінні ними загальними мистецькими знаннями й уміннями сприймати твори мистецтва, висловлювати власне ставлення до цих творів й творчо виявляти себе на уроках музичного мистецтва. Середня загальноосвітня школа є тим навчальним закладом, де формуються базові механізми міжособистісного культурного спілкування. Враховуючи специфіку майбутньої викладацької роботи студентів, майбутній учитель музики та хореографії має бути спеціалістом широкого діапазону: досконало володіти голосом, сценічною майстерністю, методикою постановки голосу учнів, здійснювати вокально-хорову роботу, залучати учнів до участі у вокально-хореографічних постановках тощо.

До структурних компонентів пластичного інтонування були віднесені: ціннісно-смысловий,

акустично-фізіологічний, фахово-компетентісний, творчо-результативний. Ці компоненти забезпечені відповідними критеріями: ступінь ціннісного ставлення до музично-педагогічної діяльності; ступінь засвоєння комплексу педагогічних, акустичних і фізіологічних основ розвитку музикальності учнів; ступінь обізнаності щодо методики пластичного інтонування та її практичного застосування; міра творчої результативності щодо використання пластичного інтонування.

Слід відзначити, що діагностично-констатувальний експеримент проводився протягом 2016–2018 н. рр. і вбирав пошуковий етап дослідження, який передбачав уточнення критеріїв та показників пластичного інтонування, добір способів їх діагностики. До експериментального дослідження було залучено 270 респондентів із яких було сформовано групи, – експериментальна група що включала 136 студентів і контрольна група, що включала 134 студенти.

На початку діагностико-констатувального етапу експерименту нами було проведено серед студентів загальне опитування під час якого ми з'ясували рівень знань студентів щодо сутності поняття «пластичне інтонування», а також щодо методичних основ використання пластичного інтонування під час музично-естетичного розвитку учнів загальноосвітньої школи. Поряд із тим, нами було проведено анкетування респондентів для з'ясування питань стосовно того, як вчитель музики та хореографії може вплинути на розвиток музикальності учнів, що включає мелодичний, гармонічний та метро-ритмічний слух. Також ми скористались методикою Є. Ільїна та модифікували її для того, щоб дослідити мотиви набуття студентами методичної підготовленості щодо розвитку музикальності учнів за допомогою пластичного інтонування [4, 463]. Опрацьовані дані уможливили засвідчити результат за ступенем значущості кожного представленого мотиву. Це уможливило впровадження тесту за методикою С. Вершалковського, що спрямований на виявлення ступеню потреби студентів у досягненні результату використання пластичного інтонування в музично-педагогічній діяльності вчителя музики та хореографії.

Важливим також поставало з'ясувати, яким чином пластичне інтонування сприяє розвитку музичної пам'яті та музичної уяви учнів, і чому етап сприйняття художніх образів вважається важливим під час навчальної роботи учнів на уроках музичного мистецтва. У ході опрацювання анкет нами було з'ясовано, що більшість студентів (71%) не повністю розуміє сутність поняття «пластичне інтонування». Це свідчить про відсут-

ність у студентів розуміння важливості оволодіння знаннями щодо різнобічного впливу на процес розвитку музичних здібностей учнів. На запитання «Як ви вважаєте, чи здатен вчитель музичного мистецтва та хореографії вплинути на успішність навчання учнів використовуючи методи пластичного інтонування?», – 45% студентів відповіли, що «суттєвий вплив на успішність учнів можна здійснювати під час позаурочної навчальної діяльності», 30% респондентів надали відповідь «так», 15% – «так, якщо ці методи є інтерактивними та зацікавлюють учнів», а решта студентів відповіла «ні». На наступне запитання «Чи прагнете ви оволодіти методами пластичного інтонування та застосовувати їх у подальшій музично-педагогічній діяльності?», 58% студентів дали відповідь «так», 12% «так хочу, але не зовсім розумію сутність цих методів», 10% респондентів «можливо, якщо ці методи підходять для музично-естетичного розвитку сучасних школярів», 15% «так, але обов'язково необхідно опрацювати ці методи на практиці», решта студентів відповіла «не знаю». Отже ми з'ясували, що більшість студентів володіють поверхневими знаннями щодо сутності пластичного інтонування, зацікавлення учнів навчальною роботою, та використання в цьому процесі інтерактивних методів, які передбачають включення до навчальної роботи учнів різних форм навчальної діяльності, організацію позаурочної навчальної діяльності, а також використання простих музичних інструментів, можливостей засобів мультимедіа та мультимедійного середовища. Це нам дає підставу вважати, що звернення уваги студентів до даної проблеми сприятиме формуванню потреби до набуття необхідних фахових знань і вмінь, розвитку творчого потенціалу. Поряд із тим, нами було впроваджено творчі завдання та контрольні роботи до навчальної роботи студентів. Аналіз виконання респондентами запропонованих діагностичних завдань уможливив здійснення розподілу на три рівні сформованості методичної підготовленості до використання пластичного інтонування, з поміж яких: високий рівень склав КГ 10,3%, ЕГ 12,4%, середній рівень КГ 25,9%, ЕГ 45,2%, низький рівень склав КГ 57%, ЕГ 41,6% респондентів. Отже, результати констатуючого зрізу свідчать про недостатній рівень сформованості методичної підготовленості студентів до використання пластичного інтонування та необхідність активізації форм і методів впливу для підвищення якості фахового навчання майбутніх учителів музики та хореографії у ВНЗ.

Високий рівень сформованості пластичного інтонування майбутніх учителів музики та хореографії відзначався у студентів, яким притаманна

розвинена позитивна мотивація до оволодіння методикою пластичного інтонування; відчутна наявність взаємодії знань і вмінь і сформована потреба в їх практичному застосуванні під час навчальної роботи над музичним твором, готовність до використання в майбутній фаховій діяльності.

Середній рівень відзначався у студентів, у яких виявлено наявність вмотивованості до набуття фахових знань і вмінь; сформованості емоційного досвіду, музичної пам'яті, музичної уяви, артистичних умінь, умінь самостійної роботи над музичним твором, але вияв активності під час навчальної роботи невисокий.

До низького рівня віднесено студентів, котрі виявляли пасивну позицію щодо набуття фахових знань і вмінь стосовно пластичного інтонування, недостатню вмотивованість до набуття фахових компетенцій, низьку сформованість емоції, відсутність методичних знань. Це уможливило здійснення ранжування досягнень майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії.

Таким чином, майбутні вчителі музики та хореографії виявляють інтерес до процесу розвитку музикальності учнів, однак не можуть самостійно ставити навчальну проблему, планувати її поетапне вирішення. Студенти звертають увагу на акустичні недоліки виконання музичного твору, однак не вміють встановлювати взаємозв'язок між акустичними, фізіологічними та психологічними факторами. Спостереження за студентами засвідчили, що у них відсутній досвід критичного оцінювання музичного звучання, хоча залучення студентів до такої навчальної діяльності викликає в них неабиякий інтерес. Як наслідок у майбутніх учителів музики і хореографії не сформовані вміння поетапної роботи над інтонацією, досвіду застосування спеціальних навчальних вправ, їх демонстрації і планування використання з урахуванням поставлених навчальних завдань.

У ході даного етапу експерименту нами було використано комплекс методів дослідження для розв'язання поставлених завдань і перевірки сформульованої гіпотези. До вказаних методів відносимо: опитування; бесіда; анкетування; метод експертних оцінок; аналіз творчої діяльності; метод опрацювання даних; метод інтерпретації даних.

Методика діагностики пластичного інтонування включала використання традиційних методів, за якими здійснювалось педагогічне спостереження, опитування, проводилось анкетування. Поряд із тим нами застосовувались творчі завдання і діагностичні ситуації, оскільки процес фахової підготовки майбутніх учителів музики та хореографії передбачає їх підготовку до вирішення проблемних ситуацій під час музично-

естетичного розвитку учнів загальноосвітньої школи. За відповідними критеріями нами було визначено три рівні сформованості пластичного інтонування майбутніх учителів музики та хореографії: вищий, середній та низький з відповідними характеристиками. На кожному етапі формувального експерименту була застосована відповідна низка методів для забезпечення ефективності процесу формування пластичного інтонування. На першому – настановчо-орієнтаційному етапі ми застосували метод пошук інформації; метод активізації пізнавального інтересу; метод стимуляції потреби набуття знань щодо пластичного інтонування; метод художньо-смыслового аналізу.

На другому – аналітико-рефлексивному етапі застосовано методи інтонаційно-мотивного розвитку для відтворення пісень із розвиненою мелодійною лінією та здійснення аналізу образних характеристик; пошуковий метод для збагачення емоційного досвіду, метод художньо-образних асоціацій, метод емоційних опозицій, метод гармонізації емоційно-асоціативних зіставлень.

На третьому – усвідомлено-поглибленому етапі було запропоновані такі методи: інтеграційний метод; частково-пошуковий метод; метод демонстрації; метод презентації; метод творчого застосування музичного матеріалу.

З метою отримання підсумкової інформації щодо сформованості пластичного інтонування майбутніх учителів музичного мистецтва нами були проведені замірювання для отримання кількісних характеристик якісних змін після проведення формувального етапу експерименту, і застосовані статистичні методи комп'ютерної діагностики та методи математичної перевірки даних.

Далі, нами було здійснено порівняльний аналіз з урахуванням результатів отриманих під час констатувального етапу дослідження. Діагностика відбувалась за наступними критеріями: ступінь ціннісного ставлення до музично-педагогічної діяльності; ступінь засвоєння комплексу педагогічних, акустичних і фізіологічних основ розвитку музикальності учнів; ступінь обізнаності щодо методики пластичного інтонування та її практичного застосування; міра творчої результативності щодо використання пластичного інтонування.

Результати діагностичного етапу порівнювались із отриманими даними підсумкового зрізу, та здійснено відповідні замірювання. У результаті, завдяки впровадженню методів, нами одержано кількісне вираження змін за визначеними показниками.

Експериментальні дані засвідчили про позитивне зрушення в усвідомленні та практичному застосуванні набутих фахових знань, доцільність

Таблиця 2 – Динаміка сформованості пластичного інтонування студентів КГ та ЕГ

Рівні	Констатув. зріз		Контрольний зріз				Підсумковий зріз			
	Студ (270)		КГ (134)		ЕГ (136)		КГ(134)		ЕГ (136)	
	абс.	%	абс	%	абс	%	абс	%	абс	%
Високий	25	9,25	14	10,3	17	12,4	16	11,8	31	22,6
Середній	120	44,5	35	25,9	62	45,2	40	29,6	83	60,6
Низький	125	46,25	85	63	57	41,6	78	57,2	22	16

використання цього майбутніми вчителями музики та хореографії у подальшій фаховій діяльності. Так, за отриманими показниками найвищі з них стосувались сформованості першого критерію ступінь ціннісного ставлення до музично-педагогічної діяльності. Далі, необхідно відзначити позитивні зрушення за критерієм ступінь засвоєння комплексу педагогічних, акустичних і фізіологічних основ розвитку музикальності учнів, а також за критерієм ступінь обізнаності щодо методики пластичного інтонування та її практичного застосування. За критерієм міра творчої результативності щодо використання пластичного інтонування нами також виявлено суттєві позитивні зрушення.

Отже, отримані експериментальні дані засвідчили позитивне зрушення за певними показниками у студентів ЕГ, а також доцільність застосування даної організаційно-методичної системи. З'ясовано, що запропоновані педагогічні умови вплинули на рівень методичної підготовленості студентів. Виявлена істотна різниця у зафіксованих числових показниках свідчить про перспективність застосування методики формування пластичного інтонування у майбутніх учителів музики та хореографії. Питання вдосконалення процесу фахової підготовки майбутніх учителів музики та хореографії у вищому навчальному педагогічному закладі залишається актуальним.

Список використаних джерел

1. Беземчук Л. Пластичне інтонування як вид творчої діяльності на уроках музичного мистецтва в школі / Л. Беземчук // Техніка Е. Жак-Далькроза як засіб творчого самовираження особистості майбутнього вчителя мистецьких дисциплін: матеріали міжнародного науково-практичного семінару. – Умань : Візаві, 2013. – С.15-18.
2. Ветлугина Н. А. Теория и методика музыкального воспитания / Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман. – Москва: Просвещение, 1983. – 256 с.
3. Вендрова Т. Пластическое интонирование музыки в методике Вероники Коэн // Искусство в школе. – 1997, – №1, 2.
4. Ильин Е. В. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб: Питер, 2006. – 512 с.
5. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: Навч. метод. посібник. – Київ: ІЗМН, 1997. – 248 с.

References

1. Bezemchuk L. Plastychne intonuvannya yak vyd tvorchoyi diyal'nosti na urokakh muzychnoho mystetstva v shkoli / L. Bezemchuk // Tekhnika E. Zhak-Dal'kroza yak zasib tvorchoho samovyrazhennya osobystosti maybutn'oho vchytelya mystets'kykh dystsyplyn: materialy mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho seminaru. – Uman' : Vizavi, 2013. – S. 15-18.
2. Vetlughyna N. A. Teoryya y metodyka muzykal'noho vospytanyya / N. A. Vetlughyna, A. V. Keneman. – Moskva: Prosveshchenye, 1983. – 256 s.
3. Vendrova T. Plastycheskoe yntonyrovanye muzyky v metodyke Veronyky Koén // Yskusstvo v shkole. – 1997, – №1, 2.
4. Yl'yn E. V. Motyvatsyya y motyvyy / E. P. Yl'yn. – SPb: Pyter, 2006. – 512 s.
5. Rostovs'kyu O.YA. Pedahohika muzychnoho spruymannya: Navch. metod. posibnyk. – Kyuyiv: IZMN, 1997. – 248 s.

Джумеля А. З. Результаты внедрения организационно-методической системы формирования пластического интонирования будущих учителей музыкального искусства и хореографии

В статье рассматриваются результаты внедрения методики по формированию пластического интонирования будущих учителей музыки и хореографии. Автором рассмотрены этапы формирования пластического интонирования у будущих учителей музыки и хореографии: установочно-ориентационный, аналитико-рефлексивный, осознанно-углублённый. Соответственно к представленным структурным компонентам пластического интонирования: ценностно-смысловой, акустически-физиологической, профессионально-компетентный, творчески-результативный рассмотрено цель, содержание этапов формирования пластического интонирования будущих учителей музыки и хореографии, а также критерии сформованности представленных компонентов. Также представлены основные позиции анализа избранного феномена в контексте полученных данных компьютерной диагностики и отдельных методов математической статистики.

Ключевые слова: пластическое интонирование, будущий учитель музыки и хореографии.

Dzumelya A. Z. Results of implementation of the organizational-methodical system for formation of plastic installation of future teachers of music art and choreography

This article the introduction of methods of forming the plastic intonation for future music teachers and choreographers. The author reviews the stages of plastic intonation formation for future teachers of music and choreography, namely: orientational, analytic-reflexive, consciously-deepened. In accordance with certain structural components of plastic intonation (value-semantic, acoustic-physiological, professional-competent, creative-productive), the purpose, content of stages of formation of plastic intonation of future teachers of musical art and choreography and the criteria for the formation of these components are outlined. The basic positions of analysis of the investigated phenomenon in the context of the obtained data as a result of computer diagnostics and separate methods of mathematical statistics are given.

Key words: plastic intonation, future teacher of music and choreography.

УДК 378.14

Анна ДОБРОВОЛЬСЬКА

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики
Івано-Франківського національного медичного університету,
м. Івано-Франківськ, Україна
e-mail: anna68@meta.ua*

**ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ
У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ
ПІД ЧАС НАВЧАННЯ МЕДИЧНІЙ ІНФОРМАТИЦІ**

У статті акцентовано увагу на понятті «професійне самовизначення» в контексті його використання в процесі формування інформаційно-технологічної компетентності (ІТ-компетентності) майбутніх лікарів під час навчання дисципліні природничо-наукової підготовки (ДПНП) «Медична інформатика» («МІ»). У межах розробленої методики проведено анкетне опитування суб'єктів дослідження, а також оцінено його результати за передбаченим алгоритмом з використанням відповідних методів математичної статистики. Доведено, що процес формування ІТ-компетентності майбутніх лікарів, який відбувається під час навчання ДПНП «МІ», зокрема і з використанням розроблених посібників, впливає на розвиток їх професійного самовизначення. Отримано висновок, що в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «МІ» має місце достатньо виражена позитивна динаміка зміни рівнів професійного самовизначення майбутніх фахівців. Встановлено, що за умови формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «МІ» професійне самовизначення майбутніх лікарів є одночасно динамічним процесом самостійного узгодження досягнутих, але ще не реалізованих можливостей і результатом їх загального професійного розвитку як суб'єктів майбутньої професійної діяльності. Отримано висновок, що професійне самовизначення формує в майбутніх лікарів позитивно-особистісне відношення як до майбутнього фаху, так і до себе, як його представників, що забезпечується сформованістю професійних намірів та їх узгодженістю із загальними інтересами суб'єктів освітнього процесу.

Ключові слова: ІТ-компетентність; професійне самовизначення; ранги; рівні.

Сучасна соціальна політика держави спрямована на збільшення тривалості життя громадян України, котре можливе, зокрема і завдяки підвищенню якості медичного обслуговування. Інноваційний характер вищої медичної освіти забезпечує підготовку майбутніх лікарів, здатних до надання медичної допомоги населенню за стандартами, що максимально забезпечує її ефективність в умовах реформування системи охорони здоров'я України.

Підготовка майбутніх лікарів до професійної діяльності в профільних закладах вищої освіти

(ЗВО) з позицій професійно зорієнтованого підходу передбачає професійний розвиток особистості кожного майбутнього фахівця, початковим етапом якого є професійне самовизначення, що випереджує професійні підготовку та адаптацію, без яких неможливий розвиток професійної майстерності суб'єктів освітнього процесу.

Успішність професійної діяльності лікарів залежить не тільки від набутих ними в процесі вищої освіти знань, умінь і навичок, але й від здатності реалізовувати їх з огляду на професійне самовизначення, котре передбачає розвиток